

УДК 378.134:656.61.052

ДЕМЧЕНКО Ольга Миколаївна,

аспірантка кафедри загальної і
соціальної педагогіки та початкової освіти,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
e-mail: demchenko_olgan@rambler.ru

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ФЛОТУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті науково осмислено феноменологію професійної діяльності саме фахівців морського флоту. Окреслено деякі проблемні питання, пов'язані із ресурсами вищої школи щодо підготовки фахівців морського флоту до компетентної професійної діяльності.

Ключові слова: діяльність, професійна діяльність фахівців морського флоту, професійна компетентність, професіоналізм.

Постановка проблеми. Розвиток судноплавства, як одного з найважливіших чинників прискореного розвитку вітчизняної економіки та інтеграції України у світову транспортну систему, передбачає наявність сучасного морського торговельного флоту держави, який є конкурентоспроможним на світовому фрахтовому ринку. Як відомо, будь-яка галузь економіки це не тільки її матеріальна складова, але насамперед кадровий потенціал, професійну підготовку якого здебільшого здійснюють вищі навчальні заклади. А розвиток науки і техніки, постійне удосконалення морського та річкового флоту і підвищення його технічного рівня вимагають високоякісної та різнобічної підготовки спеціалістів – моряків. Якісна професійна підготовка і придатність членів екіпажів морських суден є одним з найважливіших заходів забезпечення безпеки мореплавства і необхідною передумовою укладання трудових контрактів з фахівцями морського флоту [1].

Євроінтеграційні процеси, а також соціально-економічні і суспільно-політичні зміни всередині України спрямовують усі вітчизняні морські вищі навчальні заклади на оптимізацію і подальше вдосконалення підготовки в них майбутніх професійно компетентних фахівців відповідно світових стандартів, одночасно зберігаючи попередні позитивні вітчизняні надбання. Зазначимо, що Міжнародна морська організація (ІМО) і її структурні підрозділи опікуються питаннями освіти та підготовки спеціалістів морської галузі, які мають бути високої та стабільної якості по всьому світу, базуючись на навичках і основних компетентностях. Без якісних трудових ресурсів, мотивованих, підготовлених і кваліфікованих відповідно міжнародних стандартів, судноплавство не може процвітати [2]. Загальноновизнано, що певна кваліфікація є ознакою наявності у фахівця знань і умінь, спрямованих на професійну діяльність [3, с. 13]. До того ж ефективні стандарти навчання

фахівця є основою безпечного та надійного судноплавства; не менш важливо зберегти ще й практичні навички і компетентність людських ресурсів для забезпечення своєї стабільності [4].

Розвиток освіти в морській галузі окреслено як один із основних напрямів, за якими має здійснюватися розв'язання завдань державної морської політики. Згідно з «Білою книгою національної освіти України», забезпечення якості освіти з урахуванням потреб і економіки, і окремих громадян, і суспільства в цілому виступає пріоритетом у діяльності вищої школи, а головним системоутворюючим чинником освітньої діяльності у ВНЗ стає запланований результат, виражений у відповідних компетентностях, які має опанувати студент. Дослідники вважають, що це у свою чергу вимагає вирішення питань щодо зміни і підпорядкування очікуваному результату форм навчання, методик викладання, способів оцінювання якості підготовки не як опанованого набору знань, умінь та навичок з окремих дисциплін, а як системи інтегрованих і спеціалізованих компетентностей.

Сучасні науковці (С.С. Вітвицька, І.О. Зимня, О.В. Овчарук, М.М. Фіцула та ін.) єдині у визнанні головним завданням вищої освіти формування спеціаліста – компетентної особистості, яка володіє не тільки знаннями, високими моральними якостями і є професіоналом, а й вмє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи отримані знання та бере на себе відповідальність за свою діяльність. Отож, випускники вишів повинні показати такий рівень знань, який відповідав би одразу кільком напрямкам вимог: академічним, фаховим та міжнародним. Однак, формальне поєднання в освітньо-професійних програмах суто академічної і суто професійної спрямованості призводить до певних проблем, пов'язаних з формуванням змісту освіти – з одного боку, скорочується навчальний час, що необхідний для глибокого розуміння предметів соціально-економічного та природничо-наукового циклу, а, з іншого – страждає практична підготовка студентів, оскільки вони не отримують повноцінних навичок професійної роботи.

До того ж, як засвідчують деякі дослідники (зокрема, Л.Д. Столяренко, В.Є. Столяренко) серед здібностей як чинників професійної діяльності є такі специфічні, що мають суспільно-історичне походження і забезпечують життя і розвиток у соціальному середовищі; йдеться про навчальні здібності, які впливають на успішність педагогічного впливу, рівень засвоєння людиною знань, умінь, навичок, формування якостей особистості. Відтак, актуалізується потреба в науковому осмисленні не лише проблематики компетентнісної парадигми, а й її контекстності. Зокрема, загострюється такий аспект її дослідження як професійна діяльність фахівців морського флоту на основному етапі їх становлення – в умовах вищої школи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані із змістовним наповненням поняття «професійна діяльність особистості» останнім часом активно досліджуються в межах багатьох наук – філософії, психології, соціології, педагогіки, економіки, юриспруденції, тощо. Так, при цьому контекстно вивчається професійна компетентність (В.М. Аніщенко, С.Я. Батищев, С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, К.В. Корсак, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова, А.М. Михайличенко, Ю.П. Нагірний, О.В. Овчарук, О.Г. Романовський, Т.І. Сущенко, І.Л. Тараненко, В.О. Тюріна, П.І. Третяков, А.В. Хуторської, Т.І. Шамова, О.І. Щербаков, І.П. Ящук та ін.). Психологічний аналіз професійної діяльності, складання професіограми та психограми виступають предметом дослідження В.А. Бодрова, В.М. Гордона, А.І. Губинського, М.А. Дмитрієвої, Г.М. Зараковського, В.П. Зинченка, А.В. Карпова, Б.Ф. Ломова, В.А. Пухової, Є.С. Романової, С.І. Сотникової, Г.А. Суворової, Г.В. Суходольського, В.Д. Шадрікова, та ін. В сучасних вітчизняних наукових дослідженнях питання професійної діяльності фахівців, зокрема, морського флоту (переважно окремо судноводіїв і суднових механіків) найбільш системно вивчають М.І. Бабишена, Н.М. Бобришева, Г.А. Варварецька, С.А. Волошинов, М.В. Гомзяков, О.В. Гуренкова, О.С. Дягілева, М.В. Євтюхін, О.П. Завальнюк, В.М. Захарченко, С.В. Козак, М.В. Кулакова, Ю.О. Павличенко, О.О. Фролова.

Однак, ще й досі означений аспект не виступав предметом комплексного дослідження, незважаючи на досить змістовне висвітлення у науковій літературі понять «професійна діяльність», «готовність до професійної діяльності» і «професійна компетентність» у психологічній, педагогічній, інженерній та інших галузях вищої освіти.

Бракує єдиного підходу й до трактування поняття «професійна діяльність фахівців морського флоту».

Метою статті є дослідження своєрідності професійної діяльності саме фахівців морського флоту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати, що проблема професійної діяльності фахівців морського флоту розглядається в ракурсі інших педагогічних явищ. Так, М. В. Кулакова розглядає готовність до професійної діяльності фахівців у вищих морських закладах; С.В. Ситнік досліджує підготовку обслуговуючого персоналу морського транспорту; С.В. Козак, Л.Г. Ступіна, вивчають процес формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності морських фахівців; О.О. Фролова розглядає соціокультурну компетенцію як одну з ключових компетенцій у процесі професійної підготовки у вищому морському навчальному закладі, як складову професійної компетентності судноводіїв.

Для розширення наукових уявлень про професійну діяльність фахівців морського флоту як актуальну педагогічну проблему сьогодення, доречно звернутися до філософських підвалин. Так, довідкові філософські джерела трактують поняття «проблема» (від грецького *πρόβλημα* – перешкода, труднощі, завдання) як те, що об'єктивно виникає в ході розвитку пізнання питання або цілісний комплекс питань, вирішення яких представляє істотний практичний або теоретичний інтерес.

Отож, проблемність полягає, насамперед, у процесі розробки моделі майбутнього спеціаліста під час навчання у вищій школі. За В.Є. Сорочинською, це доцільно вбачати у площині наступного:

1. Поєднання в моделі спеціаліста специфічних професійних вимог і їхнє узгодження із загальними особистісними якостями (світоглядна громадянська позиція);

2. Врахування в моделі спеціаліста не лише статичних компонентів, тобто таких якостей особистості, які необхідні представникам всіх спеціальностей впродовж всієї професійної діяльності, але й динамічних, що можуть швидко змінюватись під впливом технологічного оновлення;

3. Організація ефективного управління, що здатне забезпечити морально здорову зацікавленість всіх учасників навчального процесу в успішному оволодінні обраною спеціальністю.

В цілому ж вищеокреслені проблемні питання, на наш погляд, мають один «загальний знаменник» – нечітке уявлення про феномен «професійна діяльність». А його визначення пов'язане із змістовним наповненням його складових – «професія» і «діяльність». У «Словнику іншомовних слів» і «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» подається таке тлумачення: «Професія (лат., офіційно зазначене заняття, спеціальність) – рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань і навичок і є для когось джерелом існування; фах, спеціальність, ремесло, кваліфікація», «Професійний – пов'язаний з професією». Той-таки «Великий тлумачний словник сучасної української мови» трактує діяльність як застосування своєї праці до чого-небудь, наприклад, праця, дії людей у якій-небудь галузі.

Існує більш розгорнута дослідницька позиція (зокрема, Н.В. Кузьміної), яка вважає, що йдеться про «вид діяльності, що вимагає спеціальних знань, навичок, умінь, фахової освіти, а сформована професія – це об'єктивна реальність, пов'язана з наявністю в суспільстві кваліфікованих спеціалістів, що вміють продуктивно вирішувати певні завдання, розраховані на задоволення потреб суспільства». На думку ж іншого науковця – Е.Ф. Зеєра – професією є «форма трудової діяльності, для виконання якої людина повинна володіти певними знаннями й навичками, мати спеціальні здібності й розвинені професійно важливі якості» [5]. До зазначеного додамо ще й таке: у професійній економічній освіті поняття професії визначається як вид економічної діяльності, обумовлений суспільним розподілом праці та вимагає певних знань, навичок та умінь. Аналіз доробку В.О. Лозового, В.О. Рум'янцева, Л.В. Анучиної дає підстави стверджувати про певні ознаки такого явища як професія. А саме: по-перше, йдеться про спільноту людей, які займаються вирішенням близьких проблем і мають приблизно однаковий образ життя, що визначається єдиною базовою системою цінностей та характеризуються певною самосвідомістю, складом

особистості; по-друге, професія є галуззю застосування сил щодо дослідження певного об'єкта дійсності, область, у якій людина виконує свої функції як суб'єкт праці, і яка створює йому умови для існування та розвитку; по-третє, професія є історично розвиваючою системою, яка змінюється відповідно змін культурно-історичного контексту.

Відтепер, має сенс окреслити своєрідність поняття «діяльність». Так, довідкові філософські джерела його трактують як специфічно людську форму активного ставлення до навколишнього світу, зміст котрої складає його доцільна зміна і перетворення; будь-яка діяльність включає в себе мету, засіб, результат і сам процес діяльності, і, отже, невід'ємною характеристикою діяльності є її усвідомленість; за формою діяльність поділяється на духовну і матеріальну, виробничу, трудову і нетрудову. В «Українському педагогічному словнику» С.У. Гончаренко наполягає на тому, що діяльність виступає способом буття людини у світі, її здатністю вносити в дійсність зміни; основними ж компонентами діяльності виступають суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети і результат діяльності. Дійсно, суб'єктом діяльності на морському флоті виступає фахівець відповідної кваліфікації з його потребами якісного виконання своїх функціональних обов'язків; головною ж метою діяльності є безпечно перевезення вантажів і пасажирів. При цьому засобами реалізації мети є сукупність усіх приладів і технологій на судні і результатом діяльності є вирішення поставленої задачі.

Принципової ваги у зазначеному ракурсі набуває визнання, що за основу характеристики будь-якої професійної діяльності доцільним було б доречним вважати теорію діяльності О.М. Леонтьєва. Так, згідно з ключовим теоретичним положенням, існують мета діяльності, компоненти діяльності у вигляді окремих дій, операції як окремі елементи цих дій, психофізіологічні функції [6].

Не менш важливим, на наш погляд, є взаємозв'язок таких педагогічних явищ як «професійна діяльність» і «професійна компетентність». У «Енциклопедії професійної освіти» подано визначення «професійної компетентності» (лат. profession – заявляти своєю справою; лат. compero – добиватися, відповідати, підходити) як інтегральної характеристики ділових чи особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвід, достатні для здійснення цілі даного виду діяльності, а також його моральну позицію. Критерієм професійної компетентності є суспільне значення результатів праці фахівця, його авторитет у певній сфері знань (діяльності) [7, с. 383]. Натомість, нині компетентнісна парадигма активно вивчається науковцями, а це дозволяє внести певні уточнення у тлумачення ключових понять. Так, за В.Т. Лозовецькою, компетентність фахівця зумовлена особливістю професійної діяльності фахівця і включає, перш за все, професійні знання, вміння і навички, досвід роботи в певній галузі виробництва, соціально-комунікативні та індивідуальні здібності особистості щодо забезпечення самостійності у здійсненні професійної діяльності.

Інший науковець – Т.В. Гура, уточнюючи сутність професійної компетентності саме інженера – вважає, що це цілісна сукупність знань, умінь і навичок, що необхідні для успішного виконання виробничих завдань та функцій, які обумовлені державними та галузевими стандартами; професійна компетентність передбачає також наявність в інженера стратегічного мислення та креативності – «психологічної готовності до активної участі в процесах цього розвитку, в забезпеченні конкурентоспроможності продукції та національної економіки».

Згідно з дослідницькою позицією О.П. Попової, під професійною компетентністю судноводія морського флоту доцільно розуміти інтегральну сукупність мобільних професійно-кваліфікаційних, творчих, соціально-гуманітарних і особистісних компетентностей (якостей) майбутнього капітана, які детермінують його здатність і готовність до професійної діяльності в умовах підвищеної відповідальності та ризику, дають змогу отримувати у фаховій справі результати, які б відповідали вимогам науково-технічного прогресу, сучасних соціокультурних норм і системі аксіологічних орієнтирів суспільства. Професійна діяльність капітанів, штурманів, механіків характеризується дуже складними умовами її здійснення, підвищеним ризиком і величезною відповідальністю. З

аналізу професійних якостей майбутніх судноводіїв стає очевидним, що судноводіння – справа лише для тих, хто досягнув найвищого рівня професійної компетентності [8].

Принагідно зауважимо на тому, що феномен «професійна діяльність» вивчається у контексті такого педагогічного явища як «професіоналізм». Так, загальні характеристики цивілізованої особистості, які відповідають цілям, завданням та принципам освіти, які передбачені Законом України «Про вищу освіту», і професійні характеристики становлять основу психологічної моделі професіоналізму. З психологічної точки зору до професійних характеристик доцільно, на думку фахівців, відносити наступні основні властивості особистості професіонала:

1) професійну спрямованість, яка є особливістю системи стимулів особистості професіонала на використання власних сил та здібностей у обраній професії. Її характеризують: позитивне ставлення до професії, схвалення її цілей, завдань, наявність потреби присвятити себе їх досягненню та вирішенню; оцінка її як важливої, такої що відповідає головним особистим спрямуванням та покликанню у житті, виважене відношення до її труднощів; можливості самореалізації та самоствердження;

2) морально-психологічну підготовленість, необхідність якої обумовлена тим, що рішення професійних задач завжди включено в систему етичних відносин, які неприпустимо порушувати в ім'я досягнення суто професійних цілей. Мета не може виправдовувати використання таких засобів, як обман, залякування, грубість, черствість і байдужість;

3) професійно-ділову підготовленість, важливе місце в структурі якої займає професійна майстерність.

Вищезазначене обумовило дослідницьку позицію, зокрема А.М. Столяренко, за якою професійна майстерність – це професійна підготовленість, представлена сукупністю професійних знань, умінь і навичок, що є у фахівця.

Відтак, видається за можливе впритул дослідити змістове наповнення поняття «професійна діяльність фахівців морського флоту». Насамперед, зазначимо, що для успішного виконання своїх функцій фахівці морського флоту мають володіти не тільки системою фахових знань, умінь і навичок, але й комплексом професійно важливих якостей, котрі повинні бути розвинуті до необхідного рівня протягом навчання. Аналіз наукових праць і саморефлексія практики професійної діяльності фахівців морського флоту вказують на необхідність визначення професійно важливих якостей для роботи з конкретної спеціальності і важливість розробки «професійного портрету фахівців» ще й з урахуванням специфіки їх професійної діяльності. Наш досвід переконує в тому, що професійна діяльність фахівців морського транспорту тісно пов'язана з рядом факторів, що вимагають від них передусім високої психофізичної підготовленості. Встановлено, що йдеться про природні умови (зміна погодних та кліматичних умов, зміна часових поясів, бортова та кільова качка); про виробничі умови (шум та вібрація, електромагнітне випромінення, хімічне забруднення повітря, збільшення інтенсивності експлуатації суден); про соціально-психологічні чинники (єдність зони відпочинку та праці, постійна готовність до виконання професійних обов'язків, монотонність професійної діяльності, дефіцит інформації, групова ізоляція та самотність, зниження рухової активності, сексуальна деривація, необхідність приймати рішення в умовах дефіциту часу, загроза потрапляння в піратський полон) [9].

До того ж, дослідники довели, що, залежно від організаційного та психологічного змісту, можна виділити три основні режими праці (професійної діяльності) на морі, що характеризуються постійною, швидкою або раптовою їх зміною. А саме: праця у повсякденних умовах, у постійній готовності до екстремальних дій (бойова готовність № 2); праця в умовах підвищеної готовності (навчальна, бойова тривога), коли значно зростає відповідальність за виконання службових обов'язків; праця в аварійних ситуаціях, коли на кожного члена екіпажу впливають екстремальні фактори аварії та зовнішнього середовища [10].

Констатуємо, що найбільш системно професійна діяльність фахівців морських спеціальностей вивчалась М. В. Кулаковою. На рівні дисертаційного дослідження нею розглянуто суттєві теоретичні концепції діяльності починаючи з найбільш традиційних

психологічних поглядів. А саме: виокремлення трьох фундаментальних видів діяльності, які відповідають трьом етапам онтогенезу: грі, навчанню, праці; визначення Б. Г. Ананьєвим трьох «фундаментальних соціальних діяльностей»: праці, спілкування, пізнання. До того ж дослідниця наполягає на доцільності розгорнутого визначення поняття «діяльність». Зокрема, зацентровано увагу на процеси, які характеризуються психологічно тим, що спрямований процес діяльності в цілому (його предмет) завжди збігається з тим об'єктивним, що збуджує суб'єкта до цієї діяльності, інакше – мотивом; на процес, що збуджується та спрямовується мотивом – тим, чим визначена будь-яка потреба, а також як однієї з різноманітних форм активності людини, яка відбиває різні форми ставлення людини до дійсності (за О.М. Леонтьєвим), сукупність дій людини, спрямованих на задоволення її потреб та інтересів (за В.Г. Крисько, І.С. Мангутовим, Л.І. Уманским), об'єктивний процес взаємодії суспільного середовища та людини (за А.В. Семеновою) та інше. Цікавим є і те, що, за М.В. Кулаковою, з позиції управлінського підходу підготовка до професійної діяльності фахівців морських спеціальностей – керований навчально-виховний процес у вищому морському навчальному закладі, спрямований на оволодіння курсантами освітньо-кваліфікаційними характеристиками певної спеціальності відповідного рівня (шляхом пізнавально-інструментальної сукупності дій викладача та курсантів). Ми поділяємо думку про те, що психологічну основу динамічної функціональної структури професійної діяльності фахівця морського флоту у своїй діалектичній єдності складають глибокі знання, високі моральні якості, висока пізнавальна активність та самостійність, професійні здібності і усталений інтерес до професійної діяльності.

Однак, загальновідомі нововведення у міжнародне морське законодавство і проведені останнім часом фундаментальні дослідження компетентнісного підходу потребують уточнення змістового наповнення поняття «професійна діяльність фахівців морського флоту».

З метою набуття більш чіткого уявлення про нові обриси, яких набуває саме сучасна професійна діяльність фахівця морського флоту, нами було вивчено і проаналізовано своєрідність її успішних спеціалістів-практиків. Так, анкетуванням та інтерв'юванням було охоплено 18 осіб, які є випускниками-стажистами нашого вишу (тобто стаж яких не перевищує п'яти років; стабільно працюють у загальнонавчаних європейських компаніях; просування яких в професії набуло стрімкої позитивної динаміки). З'ясовано, зокрема, таке: за критерієм «відповідати» – суб'єкт означеної професійної діяльності має володіти принаймні трьома європейськими мовами, бути здатним до «роботи в команді»; за критерієм «добиватися» – бути здатним до «швидкоплинних змін», яких вимагають нестандартні виробничі ситуації (що перетворюють, за О. М. Леонтьєвим, «предмет діяльності в об'єкт, на який вона спрямована»); за критерієм «засіб реалізації мети» – здатність до вмілого виконання фахових операцій (тобто доведення професійних умінь до рівня автоматизованості); за критерієм «результат професійної діяльності» – готовність досягати успішності (виявом якої, зокрема, можна розцінювати, з одного боку, матеріальну винагороду, матеріальну винагороду, а, з іншого – потреба у постійному професійному самовдосконаленні).

Висновки. Так, у нашому розумінні доцільно трактувати «професійну діяльність фахівців морського флоту» як такий вид діяльності, підготовка до якої відбувається на відповідному освітньо-кваліфікаційному рівні під час динамічного керованого навчально-виховного процесу у вищому морському навчальному закладі, спрямованому на оволодіння майбутніми фахівцями освітньо-кваліфікаційними характеристиками належного професійного спрямування (шляхом пізнавально-інструментальної сукупності дій викладача та курсантів). Кінцевою ж метою такого процесу доцільно розцінювати сформованість комплексу професійних знань, умінь і навичок, а підсумковим результатом вважати високий рівень готовності особистості фахівця до виконання професійної ролі в різних професійних умовах і на різних фахових рівнях.

Зокрема, рівень готовності підтверджує державна атестація знань з переліку навчальних дисциплін з циклу професійної та практичної підготовки відповідного професійного спрямування і системи компетентностей, що визначені Кодексом з підготовки і дипломування моряків та несення вахти з Манільськими поправками 2010 року (для професійного спрямування «Судноводіння» розділи А-II/1, В-II/1, А-II/2 та В-II/2); кваліфікаційною характеристикою особи командного складу морського судна з «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 67. Водний транспорт»; «Галузевим стандартом вищої освіти України. Напрямок підготовки 6.070104 Морський та річковий транспорт», тощо.

Перспективи подальшого наукового пошуку вбачаємо у розробці стратегії професійної підготовки студентів, які набувають у бакалавраті спеціальність «Судноводіння» та апробації інтерактивної технології її реалізації.

Список використаної літератури

1. Аверочкіна Т. В. Шляхи імплементації міжнародно-правових стандартів професійної підготовки плавскладу в українському законодавстві: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. В. Аверочкіна. – О., 2006. – 172 с.
2. Sekimizu K. World maritime day 2015 maritime education and training [Electronic resource] / K. Sekimizu. – Accessed mode : <http://www.imo.org/en/About/Events/WorldMaritimeDay/Documents/2015%20WMD/website%20message%20WORLD%20MARITIME%20DAY%202015.pdf>
3. Кулакова М. В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / М. В. Кулакова. – О., 2006. – 248 с.
4. Haun E. Education and Training the Theme for World Maritime Day [Electronic resource] / E. Haun. – June 19, 2014. – Accessed mode : <http://www.marinelink.com/news/education-training-theme371436.aspx>
5. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учеб. пособие. –2-е изд., перераб. / Э. Ф. Зеер. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 480 с.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Смысл, Академия, 2005. – 352 с.
7. Профессиональная компетентность // Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / [под ред. С. Я. Батышева]. – М. : Профессиональное образование, 1999. – Т. 2. – 488 с.
8. Попова О. П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводів і сутність їх професійної компетентності / О. П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) [та ін.]. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 351–357.
9. Побідаш А. Ю. Дослідження особливостей впливу основних стрес-факторів професійної діяльності моряків / А. Ю. Побідаш // Проблеми загальної та педагогічної психології, 2011. – Т. XIII, Ч. 7. – С. 150–157.
10. Криворучко П. П. Психологічне забезпечення професійної діяльності корабельних спеціалістів у тривалому плаванні: дис. ... канд. психол. наук : 20.02.02 / П. П. Криворучко. – К., 1998. – 263 с.

References

1. Averochkina, T. V. (2006). *The ways of implementation of international and legal standards for the professional training of crew personnel in the Ukrainian legislation* (PhD dissertation). National University “Odessa Law Academy”, Odessa, Ukraine (in Ukr.).
2. Sekimizu, K. (2015). *World maritime day 2015 maritime education and training*. Retrieved from <http://www.imo.org/en/About/Events/WorldMaritimeDay/Documents/2015%20WMD/website%20message%20WORLD%20MARITIME%20DAY%202015.pdf>
3. Kulakova, M. V. (2006). *Development of the future specialists' readiness to professional activity at higher marine educational establishments* (PhD dissertation). South-Ukrainian State Pedagogical University named after K.D. Ushinsky, Odessa, Ukraine (in Ukr.).
4. Haun, E. (2014, June 19). Education and Training the Theme for World Maritime Day. *MarineLink.com*. Retrieved from <http://www.marinelink.com/news/education-training-theme371436.aspx>
5. Zeer, Ye. F. (2003). *Psychology of professional education* (2nd ed.). Moscow: Publishing House of the Moscow Psychology-Social Institute; Voronezh: Publishing House NPO “MODEK” (in Russ).
6. Leont'ev, A. N. (2005). *Activity. Consciousness. Personality*. Moscow: Sense, Academy (in Russ.).
7. Professional competence (1999). In S. Ya. Batyshev (Ed.). Vol. 2. Moscow: Professional education (in Russ).
8. Popova, O. P. (2011). Peculiarities of professional activity of future navigators and the nature of their professional competence. *Pedagogika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshhij i zagal'noosvitnij shkolax* (Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary school), 17, 351-357 (in Ukr).

9. Pobidash, A. Yu. (2011). The study of the peculiarities of the influence of the main stress factors in seafarers professional activity. *Problemy zagal'noyi ta pedagogichnoyi psixologiyi (Problems of general and pedagogical psychology)*, XIII, 7, 1 50–157 (in Ukr.).
10. Kryvoruchko, P. P. (1998). *Psychological support of professional activity of specialists on the ship in a long voyage* (PhD dissertation). Kiev Military Humanitarian Institute, Kyiv, Ukraine (in Ukr.).

DEMCHENKO Olga,

Post-graduate student at the Department of General and Social Pedagogy and Primary Education,
Izmail State University of Humanities
e-mail: demchenko_olgan@rambler.ru

**THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE MARITIME FLEET SPECIALISTS AS A
PEDAGOGICAL PROBLEM.**

***Abstract.** Professional experts in the field of water transport require high quality and diverse training. The development of education in the marine industry involves the formation at the graduates the level of knowledge according to academic, professional and international requirements at the same time. The author actualizes the need for scientific understanding not only the perspective of a competence paradigm, but its contextlist. Such aspect of its research as the professional activity of the maritime fleet specialists on the main stage of their formation – that is in conditions of higher school – is intensified.*

The purpose of this paper is to study the peculiarities of the professional activity of the maritime fleet specialists.

The article provides the definition of the phenomenon of “professional activity” as associated with the content of its components – “profession” and “activities”. “Professional activity” and “professional competence”, which criterion is the public value of work results of a specialist and its authority in a specific area of knowledge (activities), are also interrelated. The phenomenon of “professional activity” is studied in the context of such pedagogical phenomenon as “professionalism”. General characteristics of a civilized person, which correspond to the aims, objectives, principles of education, and professional characteristics are the basis of a psychological model of professionalism.

The author examines the content of the concept “professional activity of the maritime fleet specialists”. For the successful performance of their functions merchant marine specialists must possess not only the system of professional knowledge and skills, but also a complex of professionally important qualities that must be developed to the required level during their study.

With the aim of obtaining a clearer understanding about the new shape of the modern professional activity of the maritime fleet specialist, the uniqueness of its successful specialists-practitioners is studied and analyzed. The party of the designated professional activity must know at least three European languages, be able to “team work” (criterion “to fit”); be able to “rapid changes”, which non-standard operating situations require (criterion “to seek”); have the ability to perform skillfully professional operations (criterion “means of achieving a goal”) and be ready to achieve success (criterion “results of professional activity”).

In our understanding it is advisable to treat the “professional activity of the maritime fleet specialists” as the kind of activity, preparation for which takes place at the appropriate educational and qualification level during the dynamic controlled educational process in higher maritime educational institution, aimed at mastering by future specialists of educational-qualifying characteristics of proper professional direction (by the cognitive-instrumental set of actions of teacher and cadets). As the ultimate goal of such a process is useful to regard the formation of complex professional knowledge and skills, and the final result is a high level of readiness of a graduate to perform professional roles in various professional conditions and at different professional levels.

Одержано редакцією 18.05.2016
Прийнято до публікації 28.05.2016